

נר לשולחן שבת

פרשת יתרו

גליון 776 תשפ"ב

לע"נ ר' שמעון
ב"ר אליהו פלס ז"ל
נלב"ע כ"א שבט תשס"ח

"ואשתך ושני בניה עמה" - הקדים אשתו לבניו, כאשר הוא מחוייב בכבודה יותר מכבוד בניו.
(העמק דבר" י"ח ז')

כל התנהגותו של הגאון רבי משה שמואל שפירא עם אשתו הרבנית היתה לאות ולמופת של הנהגה אצילית ומתחשבת. ידוע שלפני צאתו מהבית היה מוסר דין וחשבון לרבנית על כל תוכניותיו במשך היום ובאיזו שעה יחזור.

בסעודות שבת היה רבי משה שמואל קם להביא את פרוסת המוציא לרבנית בנימוק "שהיא לא צריכה לקבל פרוסה שעברה כל כך הרבה ידים"... אף בימי זקנותו וחולשתו המשיך בהנהגה אצילית זו.
(מי הבאר" - זרח השמש)

התלמידים שזכו להתארח בביתו של הגה"צ רבי שלמה וולבה שמעו תמיד איך המשגיח מחמיא לאשתו הרבנית על כל דבר. העיד תלמיד שסעד אצל המשגיח בשנותיה הראשונות של ישיבת באר יעקב. באותן שנות צנע ומחסור לא היתה אפשרות להשיג דגים חיים, כי אם דג פילה יבש וקשה, שהיה צורך לטחון אותו ולהכין ממנו קציצות.

פתח המשגיח ואמר: "הדג טעים מאד. לעשות דג טעים מדג קרפיון טרי זו לא חכמה, אבל לקחת דג יבש כמו סוליה ולעשות ממנו דג כה טעים, זו חכמה גדולה!"
(מי הבאר" אבני שלמה ח"ג)

"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - היינו הנהגה בין אדם לחברו, בדרך הישר והטוב. כמו בני אדם מוכובדים..."
(העמק דבר" י"ט ו' עיי"ש)

פתיחת דלת ההיכל - פתיחת דלת הבית...

כמה תמוה, בני אדם שנותנים נודבים מעות על מצות פתיחת ההיכל, או הולכת ספר תורה, שאינם לא מן התורה ולא מדברי סופרים, רק חיבוב מצוה ומנהגם של ישראל.

ועל מצוות מן התורה שיוכלו לעשות בנקל ובלא כסף ומחיר, כגון, גמילות חסדים, כיבוד אב ואם, הדרת זקן וכדומה עוברים עליהם בשקט נפש מבלי לשים לב כי מצוות המה...

יעשה חסד בגופו, בממונו ובדיבורו. כל אחד יעשה מה שבכוחו, אין חילוק בין רב למועט. מקיים מצוה מן התורה כגון פתיחת דלת לדופק על דלת ביתו. להושיט דבר לחברו.

יש דברים שהם קלים לעשותם, עד שכמעט זה נהנה וזה אינו חסר ובני אדם מזלזלים בהם.
(פלא יועץ" חסד)

"ויצא משה לקראת חתנו - לא חדל בשביל מעלתו לקדם את פני מי ששילם לו טובה בעת צר לו".
(ספורנו" י"ח ז')

הכרת הטוב - אמר הגאון רבי שמואל רוזובסקי: לא בכדי העולם משתמשים בביטוי "אסיר תודה", זה ממש כמו אסיר, כשאדם עשה לך טובה אתה מחושק בחובתך האנושית והמוסרית העליונה להכיר לו תודה - זה לא קל!
(ראש הישיבה")

מרגלא בפיהו של הגה"צ רבי שלמה ברוועדה שהוא הכיר רבים מגדולי ישראל, הם היו שונים זה מזה בטבעם, בלימודם, בהנהגותיהם, אבל בהכרת הטוב כולם היו דומים, היו מעולים במידה זו - התאמצו בה מעל ומעבר!
(שיחות הרב ברוועדה)

"מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". (רש"י ה"א)
ביאר ה"כתב סופר": רש"י תמה, איך עזב יתרו את ארצו ומשפחתו בלא לברר האם בכלל יכירו לו ישראל טובה ויקרבוהו על שהטיב למשה בשעת דחקו ואסף אותו לביתו ונתן לו את ציפורתו בתו לאישה, איך ידע יתרו שלא ינהגו בו ישראל בכפיות טובה?!

על זה השיב רש"י, ששמע את ניסי קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שהם סותרים זה לזה, כי במלחמת עמלק מוכח שישאל הינם גיבורים ומלומדי מלחמה ולמה הוצרך הים להקרע ולא נלחמו בעצמם עם פרעה, מזה הבין יתרו שמה שישאל לא נלחמו במצרים היא בגלל מידת הכרת הטוב, על שהיו להם אכסניה בשעת הדחק, ועל אחת כמה וכמה שיכירו לו טובה ויקבלוהו בכבוד גדול.
(שם)

מסופר לסופר - הכרת הטוב - בספר "אשא עיני" על הגאון רבי שמעון סופר כתבו בניו בהקדמתם:

"בשהותו פעם מחוץ לביתו בעיר קצת רחוקה, נכנס לחנות מכולת וקנה דבר שלא היה כל כך נחוץ לו באותה שעה. שאלנו אותו, למה לקנות את זה כאן, אם אפשר לקנות סמוך לבית?!"

אמר לנו - דבר זה למדתי מהצדיק רבי אריה לוי, באחד מימי חול המועד פגשתי בשכונת "ימין משה" כשבא לביקור חג בבית רב השכונה הגה"צ רבי שרגא פייבל פרנק. ליויתי אותו בדרכו, שוחחנו בדברי תורה ובדרך הילוכו נכנס רבי אריה לחנות מכולת סמוכה וקנה קופסת גפרורים.

אמר לי רבי אריה: "באמת אין אני זקוק עכשיו לקופסת גפרורים, אבל אדם צריך להנות את תושבי המקום, ולכן קניתי אותם. אף אני, סיים אבינו את דברו, נהגתי עכשיו כמוהו..."

הרב לסר ראה את פניהם המופתעות והמשיך: "האמינו לי, איני מבין דבר וחצי דבר בספורט, אולם אגיד לכם, אני באתי הנה ממזרח אירופה, ושם, בעיירה בה גרתי, לו ראינו גוי הולך בחוצות העיירה כשבידו מקל עץ ארוך, מיד חששו כולם - לבטח הוא בדרכו להכות איזה יהודי וברחנו למקום מחבוא. אולם בבואי לכאן, לארצות הברית למדתי, כי כאשר אני רואה גוי הצועד ברחוב ומוט עץ בידו, הוא בסך הכל הולך לשחק בייסבול!"

אסור להסתכל בנוי אלילים כיון שהוא נהנה בראיה - פירוש: באלילים עצמם אסור להסתכל, אבל צורות שנעשו לנוי מותר. (ש"ך יו"ד קמ"ב ל"ג)

האם מותר להביט בשעון שעל מגדל הכנסייה? בשאלה זו דנו הגאונים ה"מנחת אלעזר" וה"מנחת יצחק", והשיבו להיתר: השעון נקבע על מגדל הכנסייה לא בגלל שזה נוי לעבודה זרה, אלא לטובת בני העיר, בשל גובהו, שכך יוכלו לראותו ממרחק, ורק ממילא הוא נוי לעבודה זרה. אמנם בעל נפש יחמיר על עצמו.

(שו"ת "מנחת אלעזר" ח"ב ע"ג, שו"ת "מנחת יצחק" ח"ד פ"ו ועיי"ש)

מספרים על הגאון רבי אהרן קוטלר, ראש ישיבת לייקווד שאחד הבחורים המצויינים בישיבה ניגש וסיפר לו דבר מצמרר: 'זה זמן שהוא נתקף בהרהורי כפירה להמיר את דתו - להתנצר רחמנא ליצלן.'

רבי אהרן נדהם ולא ידע את נפשו מרוב צער ודאגה, שוחח עמו וגם שלח את המשגיח לדובב אותו על מה ולמה, שינסה להשפיע עליו, אך ללא הועיל, הדברים נפלו על אזניים ערלות. החליט רבי אהרן להוועץ באדמו"ר מקופיטשניץ מה יעשו באותו בחור. תשובתו של הרבי היתה מפתיעה ביותר: "אני מציע שתבררו כיצד הוא מכוון את שעונו!"

רבי אהרן לא הבין למה מתכוון האדמו"ר, מה שייך השעון להרהורי הכפירה של הבחור, אך ידוע ידע רבי אהרן שאין האדמו"ר מדבר דברים של מה בכך.

מיד בשובו לישיבה קרא אליו את הבחור ושאלו: "יש לך שעון?" "בוודאי" השיב הבחור.

"וכיצד אתה מכוונו?" וכאן הגיעה תשובתו המדהימה של אותו בחור: "מצאתי דרך לכוונו, בכל בוקר, בשעה שבע בדיק ממצלל פעמון הכנסייה הסמוכה לחדרי, אני מתעורר מקולו הרועם ומיד אני מכוון את שעוני..."

הזדעזע רבי אהרן אך לא אמר דבר. הוא המשיך לקרבו ולהשפיע עליו מטובו. לאחר זמן רכש לו מתנה, שעון יוקרתי מדגם חדיש, שלא יהיה צורך לכוונו...

ככלות הכל אותו בחור התיישב בדעתו, נשאר ללמוד בישיבה והיה לכלי מפואר.

(עפ"י "תורתך שעשועי")

"לא תעשה לך פסל... לא תשתחוה להם ולא תעבדם". (כ"ד-ה)

"נשאלתי, בבית הכנסת שיש בו חלונות, מהם נראה בית עבודה זרה, אם יש איסור מצד הראיה, הגם כי אינו משתחוה לאותו צד.

והשבת: עיין בספר חסידים שכתב 'אם אדם בבית הכנסת ורואה דרך החלון בית עבודה זרה או שתי וערב, ישים בחלון איזה דבר כדי שלא יראנו, ולא ישים שם ספרים.'

כשאדם עושה חלונות לביתו לא יעשה אותם כנגד התועבות, שכשיפתח נראה כמשתחוה להם. ועוד, שתדיר פונה כנגד עבודה זרה, וכתוב "אל תפנו אל האלילים".

(שו"ת "לכ חיים" ח"ב כ"ח, ס"ח תל"א תל"ז)

חידוש: מה מברך העוקר עבודה זרה בארץ ישראל? "ברוך אתה... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לעקור עבודה זרה מארצנו".

(מהרש"א ברכות נז: עיי"ש בנוסח ברכה מעט שונה, הביאור עק"א בהגות א"ח רכ"ד ב')

סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי מעשה ששמע מהגה"צ רבי אליהו לאפיאן: הפאטריאך הגדול של מוסקבה שאל את הרב מזא"ה, רבה של מוסקבה: כתוב בתהלים "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'". וכתב במלאכי "ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים". מה פירושה של דברים, הרי לא רק יהודים יש בעולם, יש גם פרובוסלבים, קתולים, סינים, וכל אחד הרי מהלל מישהו אחר?! השיבו הרב מזא"ה: לפני שמונים שנה מלך ברוסיה הצאר ניקולאי, כבוד עצום עשו לפניו בכל מקום שהגיע. יום אחד הגיעה לראש העיר של מוסקבה הודעה: "הצאר מגיע לביקור!" ציווה ראש העיר לנקות את רחובות העיר, לתקן את חזיתות הבניינים, נר בכל חלון, דגלים, שערי כבוד ועוד ועוד. הגיע הצאר, וכיבדוהו כבוד מלכים.

לאחר שבוע הגיע מברק מפטרבורג, מבית המלוכה: "הצאר ניקולאי זועם! הצאר שמע שכבידו אדם שהתחזה לו בכבוד מלכים, זהו מרד, וגוזר לשרוף את מוסקבה!"

לא עבר שבוע, וצבא גדול עלה על מוסקבה לשורפה ובראשו הצאר בעצמו. יצאו כל אנשי העיר לבקש סליחתו: לא חשבנו למרוד בצאר, ועוד כהנה וכהנה.

אמר הצאר: "מדוע כיבדתם מישהו אחר?" התחנן ראש העיר: "ישמעני נא". "אין לי מה לשמוע!" השיב ניקולאי בביטול, וציווה לחיילים להתקרב עם הלפידים.

כולם החלו בבכיות נוראות, ושוב התחנן ראש העיר. הפעם לבו האכזר של הצאר נפתח קמעא והוא ניאות לשומעו.

"אדוני הצאר הנעלה, המרחק בין פטרבורג עיר הבירה למוסקבה הוא שבע מאות ק"מ, אני לא זכיתי להכיר את הצאר, אותו מתחזה השתמש בשם שלך, רימו אותנו. אך כל מה שעשינו לכבודו היה זה לכבודך.

סיים הרב מזא"ה: "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'", כולם מתכוונים להלל, לשבח ולהודות לבורא עולם, רק שאתכם רימו!" (נר לשולחן שבת" יתרו תשס"ו מידידי הרה"ג רש"ר - הבאתי לכבוד היאריצ"ט)

"לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". (כ"ג)

מעשה שהיה בקופנהגן לפני שנים. אחד מבני הקהילה היה בעלים של בנק. פעם היו מצויים בנקים קטנים של אנשים פרטיים. והנה יום אחד האיש עזב אמונתו ועדתו והמיר דתו.

כאשר שמע על כך רבי יעקב רובן, אחד מנכבדי הקהילה, הוציא את כספו והסכונותיו מהבנק. כאשר חבריו תמהו על מעשיו, אתה מפסיד כסף, הלא זה בנק יציב וחשוב?! השיב להם באמירה חריפה: "אדם שעוזב דתו, שמחליף את אלוהיו, יחליף מילותיו, הוא אינו נאמן!" והנה זמן קצר אחר כך הבנק נסגר, הודיע על פשיטת רגל.

בקהילה אמרו שרק המלך ורובן הצילו את כספם... למלך דנמרק כריסטיאן העשירי היה חשבון בבנק הזה, הוא היחידי שקיבל את כספו חזרה.

(נר לשולחן שבת" יש"כ לידידי הרה"ג מ"ב)

"לא תשתחוה להם ולא תעבדם". (כ"ה)

אמריקה מאה שנה אחורה, עבודה זרה של אז ושל היום

עמד רבה של סינסינטי, הגאון רבי אברהם יעקב לסר אחר התפילה ושוחח עם קבוצת מתפללים. והנה פנה אליו אחד מבעלי הבתים בשאלה: "יאמר לנו רבינו, מהו הדבר האהוב עליו ביותר בארצות הברית של אמריקה..."

הקבוצה נשתתקה באחת והמתינו למוצא פיו של רבם האהוב. רבי אברהם יעקב חשב מעט והשיב בנחרצות: "בייסבול!"

(לידיעת קוראי היקרים: בייסבול-כדור בסיס הינו הספורט האמריקאי הפופולרי ביותר. שתי קבוצות מתחרות זו בזו. שחקן מרכזי בכל קבוצה חובט במוט עץ ובאותו הזמן השחקנים צריכים להתרוצץ מתחנה לתחנה...)

המתפללים נדהמו, הביטו בו בתמהון, חשבו בלבם: מה לרבינו, רב בא בימים, שאינו דובר כלל אנגלית, עמוד של תורה ויראה, כל כולו אומר כבוד למסורת היהדות העתיקה ולספורט!?!...